

Het project 'Doen en Meten'

Patient Reported Outcome Measures (PROMs) voor psychomotorische therapie

Het RAAK-Publiek project 'Doen en Meten' is opgezet om te onderzoeken welke uitkomstmaten relevant voor psychomotorische therapie zijn en hoe deze in de praktijk van de hulpverlening gemeten en geëvalueerd kunnen worden. Hiermee kunnen specifieke effecten van psychomotorische therapie zichtbaar gemaakt worden, wat kan bijdragen aan het gesprek tussen therapeut en patiënt over het beloop en het gewenste resultaat van de behandeling.

Albertine de Haan, Mia Scheffers, Janet Moeijes en Joeske van Busschbach

Inleiding

In juni 2018 is binnen het lectoraat Bewegen, Gezondheid en Welzijn van Hogeschool Windesheim Zwolle het tweejarige project Patient Reported Outcome Measures (PROMs) voor Psychomotorische Therapie gestart: 'Doen en Meten'. Het doel van dit project is het verwerven van nieuwe kennis over de ontwikkeling en implementatie van specifieke uitkomstmaten voor psychomotorische therapie. Hiermee kan de impact van psychomotorische interventies binnen de geestelijke gezondheidszorg (ggz) beter gemonitord en geëvalueerd worden. Dergelijke uitkomstmaten dragen ook bij aan de samenwerking met de patiënt omdat ze informatie bieden over hoe het gaat en waar naar toe wordt gewerkt in de therapie.

Het lectoraat werkt in het project 'Doen en Meten' samen met de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN), Hogeschool Zuyd, de Vrije Universiteit Amsterdam (VU),

de Universiteit van Maastricht (UvM) en het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG). Daarnaast wordt samengewerkt met diverse ggz-instellingen, waaronder het Universitair Centrum Psychiatrie Groningen (UCP), met de

*Er is behoefte aan kennis
over meetinstrumenten binnen
psychomotorische therapie*

Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Therapie (NVPMT) en met MIND, het landelijk platform van cliënten- en familieorganisaties in de geestelijke gezondheidszorg. Het projectteam bestaat uit: Dr. Mia Scheffers, Drs. Janet Moeijes (projectleiders), Albertine de Haan MA (junior onderzoeker) en Dr. Joeske van Busschbach (lector).

Vragen uit de praktijk

Aanleiding voor dit project zijn vragen van psychomotorisch therapeuten die werkzaam zijn binnen de ggz. Er is behoefte aan kennis over meetinstrumenten waarmee behandelresultaten van psychomotorische therapie zichtbaar gemaakt kunnen worden. Zorgverzekeraars vergoeden immers in toenemende mate uitsluitend evidence-based behandelingen. De vragen van psychomotorisch therapeuten gaan daarnaast over de manier waarop meetinstrumenten

In dit artikel:

- de aanleiding van het RAAK- Publiek project 'Doen en Meten'; Patient Reported Outcome Measures voor psychomotorische therapie;
- een overzicht van de deelprojecten;
- de beoogde resultaten en de implementatie van het project.

De uitkomstmaten worden geïnventariseerd.

ten ingezet kunnen worden om samen met de patiënt het verloop van de behandeling te bespreken. De informatie uit bijvoorbeeld vragenlijsten zou kunnen bijdragen aan de communicatie over het verloop van de behandeling en aan gezamenlijke evaluatie en besluitvorming. Dit proces wordt Shared Decision Making (SDM) genoemd en wordt in toenemende mate geïmplementeerd in de gezondheidszorg (Van der Feltz et al., 2014).

Belemmeringen bij meten

Een aantal factoren belemmert het meten van resultaten van psychomotorische therapie. Zo worden binnen de ggz-instellingen wel de algemene resultaten van behandelingen gemeten met Routine Outcome Monitoring (ROM), maar niet de specifieke uitkomsten van psychomotorische therapie. Hierdoor dragen deze ROM-metingen niet bij aan de onderbouwing van psychomotorische therapie. Daarnaast ontbreekt het veel psychomotorisch therapeuten aan kennis over meetinstrumenten en zijn er weinig goede Nederlandstalige meetinstrumenten om de specifieke bijdrage van psychomotorische therapie te meten (Scheffers, 2018). Er zijn wel initiatieven van psychomotorisch therapeuten om te komen tot dataverzameling binnen de eigen praktijk of op instellingsniveau, maar deze missen vaak verdere verbreding en implementatie waardoor de verzamelde evidentie fragmentarisch is en stapeling van bewijs niet kan plaatsvinden. Ook docenten binnen de opleidingen

voor psychomotorische therapie ervaren een gebrek aan kennis over het meten van resultaten van psychomotorische therapie, terwijl zij deze kennis wel nodig hebben om hun studenten als toekomstig beroepsbeoefenaar adequaat op te leiden.

Onderzoeksvraag

De vraagarticulatie onder psychomotorisch therapeuten, de huidige situatie met betrekking tot gebruik van meetinstrumenten binnen de psychomotorische therapie en het door-nemen van de literatuur over behandel-evaluaties hebben geleid tot de volgende onderzoeksvraag:

'Hoe kunnen Patient Reported Outcome Measures (PROMs) voor psychomotorische therapie ontwikkeld en ingezet worden om het specifieke resultaat van psychomotorische therapie bij volwassen patiënten in de ggz gestandaard-

De verzameling van gegevens gebeurt vaak aan de hand van een (elektronisch) dagboek

seerd te evalueren en wat kan de bijdrage zijn van dagboekmetingen via Experience Sampling Methods (ESM)?' Binnen ESM worden op een systematische en valide manier ervaringen en gedragingen in het dagelijks leven bestu-

deerd, waarbij ook aandacht is voor de context waarin deze plaatsvinden (Myin-Germeys et al., 2018). De verzameling van gegevens gebeurt vaak aan de hand van een (elektronisch) dagboek. In bijvoorbeeld studies over depressie is gebleken dat ESM goed te gebruiken is als evaluatie-instrument (Kramer et al., 2014).

Het project bestaat uit vijf deelonderzoeken.

1. Patient Reported Outcomes

PROMs zijn vragenlijsten die door patiënten zelf worden ingevuld waarbij voor de patiënt relevante uitkomsten centraal staan. Om tot de juiste vragenlijsten te komen, is het allereerst van belang om te weten wat relevante uitkomstmaten voor psychomotorische therapie zijn. Dit zijn de zogenaamde Patient Reported Outcomes (PROs). Op basis van de PROs worden vervolgens PROMs geselecteerd (Terwee, Van der Wees & Beurskens, 2015).

In het eerste deelproject van 'Doen en Meten' worden de belangrijkste PROs voor de psychomotorische therapie verzameld. In een aantal focusgroepen (Krueger & Casey, 2002; Wilkinson, 1998) van patiënten, psychomotorisch therapeuten, onderzoekers en docenten vindt allereerst een inventarisatie plaats van relevante uitkomstmaten voor psychomotorische therapie. Daarna krijgen alle deelnemers de mogelijkheid om individueel te reageren op een synthese van de verkregen resultaten. Tot slot wordt in een consensusgroep een laatste oordeel gegeven over de te selecteren PROs.

Aan dit eerste deelproject, dat in februari 2019 werd afgerond, leverden onder andere patiënten van Altrecht en het UCP Groningen en psychomotorisch therapeuten en docenten van Hogeschool Windesheim, de HAN en het UCP Groningen een belangrijke bijdrage. De eerste focusgroepen bleken inspirerend en informatief voor alle deelnemers.

De therapeut kan samen met de patiënt de behandeling monitoren in het kader van gezamenlijke besluitvorming

Bij de keuze voor de PROs waren ook de conceptualisering, onderbouwing en prioritering belangrijke onderwerpen van gesprek.

2. Patient Reported Outcome Measures

In het tweede deelproject wordt nagegaan welke vragenlijsten (PROMs) passend zijn om de geselecteerde PROs te meten. Belangrijk is dat de uiteindelijk gekozen PROMs niet alleen betrouwbaar en valide zijn, maar ook goed te gebruiken in de praktijk. Eerst wordt er met behulp van literatuuronderzoek een overzicht gemaakt van beschik-

bare meetinstrumenten, hun meetkwaliteiten en gebruiksvriendelijkheid. Op deze wijze worden hiaten tussen de gewenste PROMs en het beschikbare instrumentarium duidelijk. Tevens wordt duidelijk bij welke vragenlijsten relevante psychometrische informatie ontbreekt.

Op basis hiervan wordt een aantal vragenlijsten geselecteerd en wordt duidelijk voor welke PROs nog vragenlijsten missen. Experts van de universiteit van Maastricht en de VU worden betrokken bij selectie en beoordeling.

3. Doorontwikkeling en onderbouwing van de geselecteerde PROMs

In het derde deelproject vindt aanvullend psychometrisch onderzoek plaats om die meetinstrumenten die relevant zijn maar waarvan nog onvoldoende psychometrische informatie beschikbaar is, verder te onderzoeken. Hiervoor worden bestaande databestanden van eerder onderzoek gebruikt, maar ook data van nieuwe metingen binnen de praktijkinstellingen.

Bij zowel Windesheim als de VU (Faculteit Gedrags- en Bewegingswetenschappen) is expertise aanwezig op het gebied van psychometrisch onderzoek specifiek voor meetinstrumenten voor psychomotorische therapie. De praktijkinstellingen en de HAN worden betrokken bij de dataverzameling.

4. Ontwikkeling van een digitale portal

De ontwikkeling van de digitale portal waarmee nieuwe data wordt verzameld staat centraal in het vierde deelonderzoek. Hiervoor wordt samengewerkt met UMCG-RoQua, een organisatie gespecialiseerd in het online afnemen van vragenlijsten in het kader van ROM bij een groot aantal ggz-instellingen waaronder het Universitair Centrum Psychiatrie in Groningen. UMCG-RoQua ondersteunt bij het opzetten van een digitale databank met vragenlijsten die de patiënten en psychomotorisch therapeuten die deelnemen aan het 'Doen en Meten'-onderzoek kunnen gebruiken. Tevens ontwikkelen zij adequate feedbackmodules waarmee de psychomotorisch therapeut en de patiënt de resultaten van de behandeling kunnen bespreken. Zo kan de patiënt vragenlijsten invullen, worden de resultaten teruggekoppeld naar therapeut en patiënt en kan de therapeut samen met de patiënt de behandeling monitoren in het kader van gezamenlijke besluitvorming. De digitale portal wordt als pilot bij één van de deelnemende instellingen getest. Indien nodig worden aanpassingen gedaan en vervolgens wordt de portal breder toegankelijk gemaakt. Belangrijke uitkomsten van dit deelonderzoek zijn, naast het realiseren van de portal, de mate waarin deze gebruikt wordt en de tevredenheid van de gebruikers.

5. ESM binnen de psychomotorische therapie

Een andere voor de psychomotorische therapie innovatieve methode die mogelijk een bijdrage kan leveren aan

het monitoren van de behandeling is Experience Sampling Methods (ESM). Een onderzoek naar de haalbaarheid van de inzet van ESM binnen de psychomotorische therapie heeft daarom een plek in het project 'Doen en Meten'. Binnen ESM worden gegevens verzameld aan de hand van een gestructureerd (elektronisch) dagboek waarbij patiën-

Ook na het project zal de digitale portal met de geselecteerde PROMs toegankelijk zijn voor psychomotorisch therapeuten

ten die gegevens op een aantal tijdstippen op de dag invullen. Net als bij de PROMs staat de ervaring van de patiënt centraal en patiënten worden veelal betrokken bij de selectie van zaken die gemeten worden, denk bijvoorbeeld aan toevoeging van een vraag over piekeren naast spanning en somberheid. De methode sluit daarmee aan bij het versterken van eigen regie en zelfmanagement (Lectoraat Bewegen, Gezondheid en Welzijn, 2017). Het verschil met de 'gewone' PROMs via vragenlijsten is onder andere dat er meer herhaalde metingen bij één persoon gedaan worden. Zo kan bij ESM de interactie zichtbaar worden tussen interne en situationele factoren die bijdragen aan de psychische klachten van de individuele patiënt (Myin-Germeys et al., 2018). De acceptatie van deze methode onder patiënten is groot en de methode blijkt goed toepasbaar, ook bij ernstige psychiatrische ziektebeelden (Johnson et al., 2009).

Hoewel ESM als evaluatiemethode in de ggz nog niet zo standaard wordt toegepast als PROMs, neemt deze methode wel een vlucht. Het doel van dit deelproject is om psychomotorisch therapeuten bekender te maken met de mogelijkheden van ESM, dat door het gebruiksvriendelijke karakter, de nadruk op concrete ervaringen en subjectieve beleving maar ook door de actieve rol van de patiënt goed aansluit bij het ervaringsgerichte karakter van psychomotorische therapie.

Binnen het project 'Doen en Meten' vindt een haalbaarheidsonderzoek plaats naar de toepasbaarheid van ESM in de psychomotorische therapie. Dit onderzoek richt zich zowel op de ervaringen van de patiënten en de therapeuten als op de analyse van het beschikbare dagboekmateriaal. In dit deelproject participeren deskundigen van UMCG, vrijgevestigde therapeuten en de NVPMT.

Implementatie

De verspreiding en implementatie van de resultaten van het project onder in de praktijk werkende therapeuten wordt op verschillende manieren ter hand genomen. In onder andere dit tijdschrift zal over de PROMs en over de ervaringen met

ESM gepubliceerd worden. Ook zal de projectgroep een handboek ontwikkelen over het inzetten van ESM binnen de psychomotorische therapie. Verder zullen er masterclasses georganiseerd worden, die zich richten op het gebruik van de PROMs en ESM binnen de psychomotorische therapie en op de manier waarop metingen ingezet kunnen worden om de behandeling met de patiënt te evalueren.

Ook na het project zal de digitale portal met de geselecteerde PROMs toegankelijk zijn voor psychomotorisch therapeuten. Deze portal zal tevens dienen als digitale databank. Via de databank komen de verzamelde data beschikbaar voor toekomstig onderzoek naar effecten van psychomotorische therapie en voor het creëren van normgroepen.

Een ander belangrijk aandachtspunt is het borgen en implementeren van de resultaten en bevindingen binnen het Bachelor en Masteronderwijs van de psychomotorische therapie. Hiermee kunnen toekomstige psychomotorisch

Samenvatting

Aanleiding voor het project 'Doen en Meten' zijn praktijkvragen van psychomotorisch therapeuten werkzaam in de ggz. Zij geven aan behoefte te hebben aan meetinstrumenten waarmee ze:

1. in het kader van de toenemende vraag naar evidentie het behandelresultaat van psychomotorische therapie vast kunnen stellen;
2. het beloop van de behandeling kunnen monitoren en bespreekbaar kunnen maken met de betrokken patiënt.

De onderzoeksvraag voor het project is:

'Hoe kunnen Patient Reported Outcome Measures (PROMs) voor psychomotorische therapie ontwikkeld en ingezet worden om het specifieke resultaat van psychomotorische therapie bij volwassen patiënten in de ggz gestandaardiseerd te evalueren en wat kan de bijdrage zijn van dagboekmetingen via Experience Sampling Methods (ESM)?'

Het project richt zich op:

1. selectie, onderzoek en onderbouwing van voor de psychomotorische therapie specifieke PROMs;
2. onderzoeken van de haalbaarheid van de inzet van ESM als evaluatiemethode binnen de psychomotorische therapie;
3. de ontwikkeling van een digitale portal.

Een samenvatting van het projectplan is te vinden op de website van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO):

<https://www.nwo.nl/onderzoek-en-resultaten/onderzoeksprojecten/i/26/30726.html>

Over de auteurs

Albertine de Haan, MA is werkzaam als junior onderzoeker bij het Lectoraat Beweging, Gezondheid en Welzijn van Hogeschool Windesheim en daarnaast werkzaam als psychomotorisch therapeut bij het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU), afdeling psychiatrie.

E: a.h.de.haan@windesheim.nl

Dr. Mia Scheffers, projectleider van 'Doen en Meten', is als associate lector verbonden aan het Lectoraat Beweging, Gezondheid en Welzijn van Hogeschool Windesheim.

E: wj.scheffers@windesheim.nl

Drs. Janet Moeijes is naast projectleider van 'Doen en Meten' ook werkzaam als senior onderzoeker en promovendus bij het Lectoraat Beweging, Gezondheid en Welzijn van Hogeschool Windesheim.

E: j.moeijes@windesheim.nl

Dr. Joeske T. van Busschbach is lector Beweging, Gezondheid en Welzijn bij Hogeschool Windesheim en daarnaast werkzaam als senioronderzoeker bij het Rob Giel Onderzoekcentrum, Universitair Centrum Psychiatrie, Universitair Medisch Centrum Groningen.

E: jt.van.busschbach@windesheim.nl

therapeuten adequaat worden voorbereid op nieuwe ontwikkelingen binnen de ggz. Aan de borging van de resultaten binnen het onderwijs wordt bijgedragen door Hogeschool Windesheim, de HAN en de VU.

We hopen u over twee jaar te zien op ons eindcongres! We willen dan een aantal goede vragenlijsten presenteren

waarmee we psychomotorische therapie nog beter op de kaart kunnen zetten. In het ideale geval worden deze vragenlijsten dan via de Routine Outcome Measuring van de instelling afgenomen. Minstens zo belangrijk is natuurlijk dat de vragenlijsten bijdragen aan de communicatie met de patiënt over het verloop van de behandeling en zo de betrokkenheid van de patiënt vergroten.

Literatuur

- Feltz, C.M. van der, Andrea, H., Kessels, E., Duivenvoorden, H. J., Biemans, H., & Metz, M. (2014). Shared decision making in combinatie met ROM bij patiënten met gecombineerde lichamelijke en psychische klachten: Een klinisch-empirische verkenning. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, *56*, 375-384.
- Johnson, E.I., Grondlin, O., Barrault, M., Faytout, M., Helbig, S., Husky, M., . . . Swendsen, J. (2009). Computerized ambulatory monitoring in psychiatry: a multi site collaborative study of acceptability, compliance and reactivity. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, *18*, 48-57.
- Kramer, I., Simons, C.J., Hartman, J.A., Menne-Lothmann, C., Viechtbauer, W., Peeters, F., . . . Wichers, M. (2014). A therapeutic application of the experience sampling method in the treatment of depression: a randomized controlled trial. *World Psychiatry*, *13*, 68-77.
- Krueger, R.A. & Casey, M.A. (2002). Designing and Conducting Focus Group Interviews. *Social Analysis, Selected Tools and Techniques*, *4*, 4-23.
- Lectoraat Beweging, Gezondheid en Welzijn (2017). *RAAK-Publiek Projectvoorstel Patient Reported Outcome Measures voor Psychomotorische Therapie 'Doen en meten'*. Zwolle: Hogeschool Windesheim.
- Myin-Germeyns, I., Kasanova, Z., Vaessen, T., Vachon, H., Kirtley, O., Viechtbauer, W. & Reininghaus, U. (2018). Experience sampling methodology in mental health research: new insights and technical developments. *World Psychiatry*, *17*(2), 123-132.
- Scheffers, M. (2018). *Body experience in patients with mental disorders* (dissertatie). Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Terwee, C.B., Wees, P.J. van der & Beurskens, S. (2015). Namens het NfU Expertisenetwerk Patient- Reported Outcomes. http://www.iqhealthcare.nl/media/103341/nfu_handleiding_selectie_pros_en_proms_defini_tief_20150114.pdf
- Wilkinson, S. (1998). Focus groups in health research: exploring the meanings of health and illness. *Journal of Health Psychology*, *3*, 329-348.

advertentie

STIGGELBOUT
Slagwerk

Ulgersmaweg 27
9731 BJ Groningen
050 313 73 03

www.stiggelbout.nl

Percussie-instrumenten uit de hele wereld

nieuwe instrumenten | accessoires | doe-het-zelf | reparaties